

Ko mums var dot DABISKĀ PĻAVA?

Viens no svarīgākajiem mūsdienu pasaules jautājumiem ir tas, kā iespējams savienot dabas saglabāšanu un produktīvu, pelnošu saimniekošanu. Kā izmantot dabas resursus, tos nenoplicinot? Vai tas vispār ir iespējams? Varbūt jautājums ir nevis par savienošanu, bet izvēli? Piemēram, mēs ziedojam dabu un dzīvās radības vai vismaz daļu no tām, lai varētu turpināt intensīvu saimniekošanu laukos, izmantojot pesticīdus, un tā nodrošinātu līdzšinējo pārtikas apjomu. Jā, tas neizklausās pārāk ilgtspējīgi un arī ne godīgi.

Tapec dabas aizsardzības joma šobrīd tiek meklētas un izmēģinātas dažādas inovatīvas metodes, lai dabas saglabāšanu integrētu saimniekošanā, lai iesaistītu un motivētu zemes īpašniekus ražot ne tikai produktus, bet arī *ražot* dabas daudzveidību, kuras nepieciešamība un devums cilvēkam nav tūlītēji acīmredzams. Dabas daudzveidības saglabāšana ir ne tikai augu ģenētiskās daudzveidības nodošana nākamajām paaudzēm, tā ir arī mūsu ekosistēmu stabilitātes un noturības pamats, kas klimata krīzes laika īpaši būtisks.

#DABAS DAUDZVEIDĪBA

Ka to visu pārverst par praktiskām rīcībām, kurās iesaistas cilvēki savā ikdienas dzīvē? Latvijas Dabas fonds gada sākumā nāca klajā ar jaunumu – zīmi *Dabisko plāvu produkts*, kuru varam uzskatīt gan par inovatīvu dabas aizsardzības metodi, gan par patērētāju izglītošanas instrumentu, gan par produktu popularizēšanas rīku.

AR KO PLĀVAS ĪPASAS?

Kāds ir jaunās zīmes *Dabisko plāvu produkts* mērķis un būtība? Ar šo zīmi, izejot atlases procedūru, marķēs produktus, kas ražoti dabiskajās plāvās – tadās, kas vairākus gadu desmitus nav artas, mēslotas, kuras nav piesēti augi, bet plaukst un zēl dabas daudzveidība, ko uz aci varam saskatīt košu puķu paklāja veidolā. Iegādājoties šādu produktu, patērētājs varēs atbalstīt ražotāju un motivēt viņu turpināt apsaimniekot dabiskās plāvas, jo plāvas ir tās ekosistēmas, kas var pastāvēt tikai cilvēka un dabas sadarbībā. Tās nepieciešams regulāri noganīt vai nopļaut, pretējā gadījumā plāvas aizaug, tajās sāk dominēt spēcīgākie augi, mazinās daudzveidība un tās pārveršas par krūmājiem.



Kāpēc tieši šai ekosistēmai ir nepieciešama sava zīme? Ar ko plāvas īpašas? Dabiskās plāvas ir dabas daudzveidības karstie punkti – tajās koncentrējas tik liela augu dažādība, ka viena kvadrātmetrā var saskaitīt vairāk nekā 50 dažādas sugas. Augu sugu daudzveidība piesaista dažādus kukaiņus, kas savukārt vilina putnus, tāpat plāvās ir liela un vēl neizpētīta augsnes mikroorganismu daudzveidība. Dabiskā plāva ir kā vienotā tīklā saslēgta kopiena, un ir augi un dzīvnieki, kuriem tā ir vienīgā iespējama dzīves vieta.



MŪSU PLĀVAS ir īstas dārgumu krātuves, un mēs vēl nezinām, ko tajās varam atklāt.



Ja izzustu dabiskās pļavas, tad augu daudzveidības ziņā mēs zaudētu vairāk, nekā ja izzustu visi pārējie zālāji Latvijā. Taču ne tikai augu daudzveidība ir dabisko pļavu vērtība – tās sniedz tā dēvējamās ekosistēmu pakalpojumus. Piemēram, pateicoties augsnes struktūrai, pļavas labi uzsūc mitrumu un tāpēc var regulēt plūdus, tās aptur invazīvo sugu izplatīšanos, mazina augsnes eroziju, dod mājas apputeksnētājiem. Tomēr tieši dabiskās pļavas Latvijā ir uzskatāmas par apdraudētu dzīvotni – tās saglabājušās vien 0,9 % valsts teritorijas. Pirms 100 gadiem tie bija 30 %. Latvijas Dabas fonds un arī citas dabas aizsardzības organizācijas daudz darījuši, lai dabiskās pļavas atjaunotu, saglabātu un varbūt pat iegūtu kādas jaunas teritorijas – cīņa notiek gandrīz par katru kvadrātmetru. Diemžēl ar to vien nepietiek. Tāpēc ir jāmeklē vēl citi risinājumi.

PALDIES PĻAVU APSAIMNIEKOTĀJIEM! BET AR TO NEPIETIEK

Dabisko pļavu saglabāšanā pati lielākā nozīme ir lauksaimniekiem, zemes īpašniekiem. Viņu ziņā ir tas, vai saglabāt un apsaimniekot dabisko pļavu vai

arī to uzart un iesēt kultūraugus (kas ekonomiski ir izdevīgāk). Vai arī – grūti apsaimniekojamām vietām atnest ar roku un ļaut aizaugt. Lauksaimnieki, kas šobrīd apsaimnieko dabiskās pļavas, saņem Eiropas Savienības atbalstu par dabas daudzveidības saglabāšanu, taču arī tas nav pietiekami liels, tāpēc daudz nozīmē pašu saimnieku motivācija un vēlme saglabāt pļavas kā īpašu vērtību. Taču nevaram dabas saglabāšanā balstīties uz pļavu īpašnieku lepnumu un mīlestību uz pļavām vien. Ko varam darīt vēl? Dabiskās pļavas pašas pasaka priekšā – tās ir avots dažādiem produktiem, kurus jau šobrīd patērējam, un arī tādiem, kas varbūt pat vēl nav radīti.

DABISKO PĻAVU AUGU LEIPŪTRIJA

Pirmais, kas nak prātā, domājot par pļavas produktiem, ir tās augi. Un patiešām – Vides risinājumu institūta veiktais pētījums par Latvijas iedzīvotāju ārstniecības



LIELLOPU GAĻA no dabiskajām pļavām izceļas ar intensīvāku un piesātinātāku garšu.



augu lietošanas paradumiem liecina, ka ārstniecības augus ikdienā lieto 71 % Latvijas iedzīvotāju. Trešā daļa iedzīvotāju ārstniecības augus ikdienā ievāc paši. Protams, ne vienmēr šie augi tiek ievākti dabiskajās pļavās, taču, ņemot vērā tur sastopamo augu daudzveidību, pļavas augus noteikti varam uzskatīt par nozīmīgu resursu produktiem. Turklāt, kā norādīts pētījumā, pasaulē ir zināms aptuveni 300 tūkstoši augu sugu, bet tikai 15 % no tām ir pilnībā izpētītas no bioloģijas skatpunkta, tas nozīmē, ka no šā viedokļa mūsu pļavas ir īstas neizpētīto dārgumu krātuves, un mēs vēl nezinām, kādas ārstnieciskas vielas tajās varam atklāt. Šobrīd no pļavas augiem tiek ražotas tējas, augu sirupi, izvilcumi, kosmetika, arī tiek ievāktas pļavas augu sēklas citu zālāju dabiskošanai vai savvaļas puķu

piesēšanai pilsetvidē.

Dabiskās pļavas ar savu milzīgo augu daudzveidību pievērš uzmanību arī daudz kukaiņu. Latvijā mitrās pļavās ir sastopamas 1300 kukaiņu sugas un sausās pļavās – pat 2200 kukaiņu sugu. Piektdaļa no tām ir apputeksnētāji – bites, kameņes, ziedmušas, tauriņi, un, protams, arī medus bitēm patīk dabiskās pļavas, tāpēc medus ir vēl viens no produktiem, kurš var izpelnīties dabisko pļavu produkta zīmī.

PLĀVAS GAĻA

Lielākā daļa dabisko pļavu apsaimniekotāju ir lopkopji, kuri audzē gaļas lopus eksten-sīvi. Tas nozīmē – lēnāk, ilgāk un plašās ganībās. Noganīšana un siena ievākšana lopiņu ēdināšanai ziemā ir tieši tas, kas dabiskajam pļavam nepieciešams, savukārt liellopu gaļa, kas nāk no šādām saimniecībām,

faktoriem. Šajā ziņā pļavas gaļa ir labs kompromiss. Patiešām, gaļu mums visiem vajadzētu ēst daudz mazāk, taču tajos brīžos, kad ēdam, baudīt tikai patiešām augstvērtīgu produktu ar pievienoto vērtību – dabas daudzveidības saglabāšanu. Pļavas ganās ne tikai govīs, bet arī kazas un aitas – arī šādu

NĀKOTNES PRODUKTI

Dabisko pļavu produktu attīstība Latvijā ir pašā ceļa sākumā, un noteikti ir daudzi potenciāli produkti, kuri vēl netiek pie mums ražoti un arī nemaz nav izdomāti. Latvijas Dabas fonds aplūkojis arī pasaules pieredzi – kādi produkti citās valstīs tiek ražoti dabiskajās pļavās. Lai arī lielākā daļa ir tādi produkti kā gaļa, piens, siers, lopbarība, pļavas resursi tiek izmantoti arī citos ražojumos. Pasaulē arvien augošu popularitāti iemanto džins ar dažādām garšām jeb *flavoured gin* – mazākās un lielākās darītavās visā pasaulē tiek veidotas neparastas un intriģējošas kombinācijas. Džina dominējošo sastāvdaļu kadiķu papildina vai pat nomaina citas garšas un vielas, un neparasta džina pagatavošana var iekļaut arī dabisko pļavu augus. Piemēram, britu alkohola dzerienu uzņēmums *The Cotswolds Distillery* piedāvā savvaļas puķu džinu. Arī vairāki zīmoli Dienvidamerikā džina ražošanā saudzīgi, bet ar lielu lepnumu pielieto dabas dārgumus, piemēram, unikālo *fynbos* biotopu. *Fynbos* ir krūmājs, kuru raksturo liela augu daudzveidība, un to var sastapt tikai Dienvidāfrikas dienvidos. Tāpat īpašus un ekskluzīvus dabiskās pļavas produktus varētu radīt no ogas, kas sastopama dabiskajās pļavās un ir uzskatāma par saldāko Latvijas savvaļas

DABISKO PĻAVU PRODUKTS

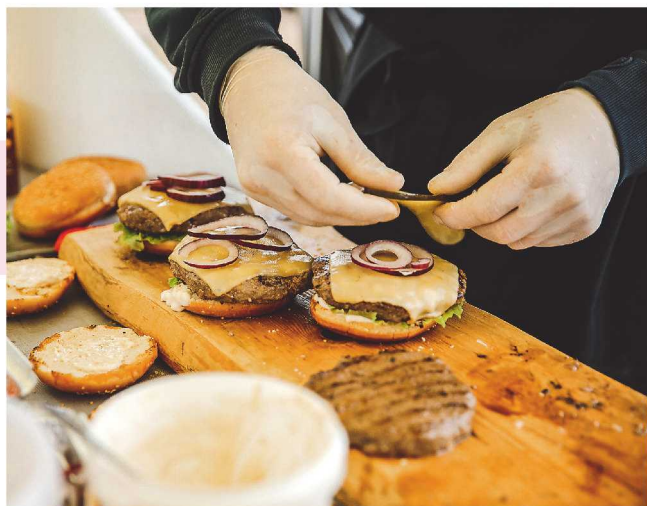
Starp citu...

Zīmī izveidoja Latvijas Dabas fonds.

Ražotāju atbilstību kritērijiem pārbauda Latvijas Dabas fonds.

Šobrīd tā piešķirta 20 ražotājiem Latvijā.

atrodamo ogu – spradzenes. Pļavas smaržu notveršana pudelītē savukārt būtu atbilstoša smaržu pasaules tendencei virzīties uz arvien dabiskākiem un tīrākiem aromātiem. Latvijas pļavu smaržu varētu lieliski pārdot kā bērnišķas smaržu, agrās jaunības sajūtu vai Jāņu nakts skurbumu. Tikpat lielisks produkts arī varētu būt siena gubiņu viesnīca dabiskajā pļavā – jo tieši dabiskās pļavas skaņa, smarža un krāsas veido sensoro pieredzi, kuru cilvēki augstu novērtē un ilgi atceras. Tā kā dabisko pļavu produkti ir pavisam jauna produktu kategorija Latvijā, ar to jāiepazīstas ne tikai patērētājiem, bet arī ražotājiem pašiem – jāiedrošinās tos ražot un piedāvāt cilvēkiem, jānotic, ka patērētājiem ir svarīgi, ka viņu iegādātais produkts ir pozitīvu ietekmi uz vidi. Šobrīd šo produktu ir vēl pavisam maz, tāpēc aiciniet sev zināmos pļavu īpašniekus apdomāt ražošanu un uzlikt pļavu kā daudzveidīgu resursu, bet, ja jūsu īpašumā ir dabiskā pļava, pavaicāiet tai, ko vēl tā spēj dot! Varbūt dzims jauna un inovatīva dabiskās pļavas produkta ideja. ♣



izceļas ar intensīvāku un piesātinātāku garšu – to gatavojot, var iztikt bez garšvielām, jo gaļas sastāvs atspoguļo ganiņu augu valsts daudzveidību. Tāpat pētījumi rāda, ka, ganot lopus dabiskajos zaļajos, iegūstam gaļu ar augstāku uzturvērtību – tajā ir augstāka omega 3 taukskābju koncentrācija un arī vairāk antioksidantu. Šādā gaļā ir lielāka cilvēka uzturā nozīmīga garšķēdes polinepiesātināto taukskābju proporcija, kā arī vairāk E vitamīna. Kopumā sabiedrība tiek aicināta mazāk pārtērēt gaļu, jo tās ražošana ir viens no klimata pārmaiņas veicinošajiem

produktu ražotāji ir starp pirmajiem, kas saņēmuši zīmī *Dabisko pļavu produkts*, un ir iespējams baudīt kazas sieru, aitas un jēra gaļu, kas nākusi no košām puķu pļavām. Dabisko pļavu produkti ir ne tikai pārtika – starp pirmajiem ražotājiem, kas saņēmuši jauno zīmī, ir tādi, kas darina aitas vilnu, ražo dabisko pļavu lopbarību, izmanto dabisko pļavu augus keramikas radīšanā, kā arī tūrisma saimniecības, kuras krašņas dabiskās pļavas ir apskates un izziņas objekti. Vai arī vienkārši skaista ainava, smarža un krāsu baudījums kā pievienotais labums lauku naktsmājam.

UZZINI VAIRĀK!

dabiskoplavuprodukts.lv